

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair İslam Konfransı Təşkilatının mövqeyi

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması məsələsinə BMT və ATƏT ilə yanaşı, 1993-cü ildən İslam Konfransı Təşkilatı (İKT) da özünün bütün toplantılarında baxmış və Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən qərarlar qəbul etmişdir. Belə ki, 1994-cü ildə Kasablankada İKT-nin Zirvə toplantısı, 1996-cı ildə Cakarta İKT-nin üzvü olan dövlətlərin xarici işlər nazirlərinin 24-cü konfransı, 1997-ci ildə Tehranda və 2000-ci il- də Dohada keçirilən İKT-nin Zirvə toplantılarında Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü haqqında qətnamələr qəbul edilmişdir. Onu da qeyd etmək vacibdir ki, İKT Ermənistanı birmənalı şəkildə təcavüzkar dövlət kimi tanıyan ilk beynəlxalq təşkilatdır.

Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı 1993-cü ildən başlayaraq bu günə qədər İKT Xarici İşlər Nazirləri toplantılarında və İKT ölkələrinin dövlət və hökumət başçılarının Zirvə toplantılarında 10 qətnamə qəbul olunmuşdur. Qəbul olunan qətnamələrin məzmunlarının demək olar ki, eyni olduqlarını nəzərə alaraq, bu qətnamələrdən ikisini təqdim edirik.

İKT Xarici İşlər Nazirlərinin İndoneziya Respublikasının Cakarta şəhərində 9-13 dekabr 1996-cı il tarixində keçirilən XXIV (qardaşlıq və əməkdaşlıq) konfransı,

İKT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərindən çıxış edərək, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizindən artığının işğalından dərin narahat olaraq, Ermənistanın təcavüzü nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı qaçqının aqibəti və humanitar problemlərin böyük həcmindən təsirlənərək,

Ötən konfransların bu problemlə bağlı müvafiq bütün qətnamələrini, xüsusilə, Mərakeş Krallığının Kasablanka şəhərində 13-14 dekabr 1994-cü il tarixində keçirilmiş İKT Dövlət və Hökumət başçılarının VII Zirvə konfransının bu məsələ ilə əlaqədar Qətnaməsini bir daha təsdiq edərək,

Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzünün beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik üçün təhlükə yaratdığını dərk edərək,

BMT Nizamnaməsinə və Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə ciddi surətdə əməl edilməsinə çağıraraq,

Münaqişənin həlli üzrə edilən bütün diplomatik və digər səyləri alqışlayaraq,

Bütün üzv dövlətlərin Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə ehtiramını bir daha təsdiq edərək.

Ermənistan Respublikasının davam etdirdiyi təcavüzkar siyasətin ATƏT çərçivəsində aparılan sülh prosesinə dağıcı təsirini dərk edərək:

1. Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzünü kəskin şəkildə pisləyir.

2. Təcavüz nəticəsində işğal edilmiş Azərbaycan ərazisində mülki Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı edilən hərəkətləri bəşəriyyətə qarşı cinayət kimi qiymətləndirir.

3. İşğal edilmiş Azərbaycan ərazisində arxeoloji, mədəni və İslam abidələrinin talan və məhv edilməsini qətiyyətlə pisləyir.

4. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrinin dönmədən yerinə yetirilməsini, Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal edilmiş bütün Azərbaycan ərazisindən, o cümlədən, Laçın və Şuşa rayonlarından dərhal, tamamilə və şərtsiz çıxarılmasını qəti surətdə tələb edir. Ermənistanı ciddi surətdə Azərbaycan Respublikasının suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət etməyə dəvət edir.

5. Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin müddələrinin Ermənistan tərəfindən yerinə yetirilməməsindən narahat olduğunu bildirirlər.

6. Azərbaycana qarşı edilən təcavüzün Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən etiraf edilməsinə; BMT Nizamnaməsinin 7-ci bəndinə uyğun olaraq, öz qətnamələrinin yerinə yetirilməsinin təminatı üçün lazımı addımların atılmasına; Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünə qarşı olan təcavüzü pisləyərək, təcavüzə son qoyulmasına çağırır və bu məqsədlə BMT-də koordinasiyalı fəaliyyətdə olmağı qərara alır.

7. Bütün üzv dövlətləri təcavüzkar münaqişəni şiddətləndirməyə və Azərbaycan ərazisinin işğalını davam etdirməyə təşviq edən Ermənistanı silah və hərbi sursat təqdim etməkdən imtina etməyə çağırır. İKT-yə üzv dövlətin ərazisi bu kimi yüklərin tranziti üçün istifadə edilməməlidir.

8. Ermənistanın təcavüzünə və Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoyması üçün bütün üzv dövlətlərə və beynəlxalq birliyin digər dövlətlərinə müraciət edərək, hər cür təsirli iqtisadi və siyasi tədbirlərdən istifadə etməyə çağırır.

9. Ermənistan və Azərbaycan arasındakı münaqişənin dövlətlərin ərazi bütövlüyünü və beynəlxalq tanınmış sərhədlərin toxunulmazlığı prinsiplərinə ehtiram əsasında ədalətlə və sülh yolu ilə həll etməyə çağırır.

10. Ermənistanı, Azərbaycanı və Minsk Qrupuna daxil olan bütün üzv dövlətləri ATƏT-in davam edən sülh prosesində konstruktiv surətdə iştirak etməyə dəvət edir və problemin sülh yolu ilə həllini çətinləşdirə biləcək hər cür əməldən çəkinməyə çağırır.

11. Azərbaycan hökuməti və xalqının öz ölkəsinin müdafiəsi üçün etdiyi cəhdləri bütünlüklə dəstəklədiyini və onlarla tam şəkildə həmrəy olduğunu bir daha təsdiq edir.

12. Qaçqın və köçkünlərin öz yaşayış yerlərinə təhlükəsiz, hörmət və şəərəflə dönmələrinə imkan yaratmağa çağırır.

13. Qaçqın və köçkünlərə humanitar yardım göstərmiş bütün üzv dövlətlərə öz təşəkkürünü bildirir və digər dövlətləri onlara yardım göstərməyə çağırır.

14. Azərbaycan Respublikası ərazisində 1 milyondan artıq qaçqın və köçkünün qarşılaşdığı kəskin humanitar vəziyyətlə əlaqədar narahat olduğunu bildirir və üzv dövlətlər, İslam İnkişaf Bankı və digər islam qurumlarından Azərbaycan Respublikasına təcili maliyyə və humanitar yardımını təqdim etmələrini xahiş edir.

15. Hesab edir ki, Azərbaycan ona dəymiş ziyanın müqabilini almaq hüququna malikdir və Ermənistan bu ziyanın müqabilini ödəmək üzrə tam məsuliyyət daşıyır.

16. İKT-yə üzv dövlətlərin bu haqda mövqeyini ATƏT-in İcraçı Sədrinə bildirməsini baş katibdən xahiş edir.

17. Baş katibdən bu Qətnamənin yerinə yetirilməsinə nəzarət və bu haqda İKT xarici işlər nazirlərinin XXV konfransına məruzə etmə- sini xahiş edir.

İKT dövlət və hökumət başçılarından İran İslam Respublikasının Tehran şəhərində 9-11 dekabr 1997-ci il tarixində keçirilən VIII zirvə konfransı

İKT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərindən çıxış edərək, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizindən artığını işğalından dərin narahat olaraq,

Ermənistanın təcavüzü nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı qaçqının aqibəti və humanitar problemlərin böyük həcmindən təsirlənərək,

Ötən konfransların bu problemlə bağlı müvafiq bütün qətnamələrini, xüsusilə, Mərakeş Krallığının Kasablanka şəhərində 13-14 dekabr 1994-cü il tarixində keçirilmiş İKT Dövlət və Hökumət başçılarından VII Zirvə konfransının bu məsələ ilə əlaqədar Qətnaməsini bir daha təsdiq edərək,

Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzünün beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik üçün təhlükə yaratdığını dərk edərək, BMT Nizamnaməsinə və Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə ciddi surətdə əməl edilməsinə çağıraraq, Münaqişənin həlli üzrə edilən bütün diplomatik və digər səyləri alqışlayaraq, bütün üzv dövlətlərin Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə ehtiramını bir daha təsdiq edərək, Ermənistan Respublikasının davam etdirdiyi təcavüzkar siyasətin ATƏT çərçivəsində aparılan sülh prosesinə dağıdıcı təsirini dərk edərək:

18. Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzünün kəskin şəkildə pisləyir.

19. Təcavüz nəticəsində işğal edilmiş Azərbaycan ərazisində mülki Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı edilən hərəkətləri bəşəriyyətə qarşı cinayət kimi qiymətləndirir.

20. İşğal edilmiş Azərbaycan ərazisində arxeoloji, mədəni və islam abidələrinin talan və məhv edil- məsini qətiyyətlə pisləyir.

21. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrinin dönmədən yerinə yetirilməsini, Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal edilmiş bütün Azərbaycan ərazisindən, o cümlədən, Laçın və Şuşa rayonlarından dərhal, tamamilə və şərtsiz çıxarılmasını qəti surətdə tələb edir. Ermənistanı ciddi surətdə Azərbaycan Respublikasının suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət etməyə dəvət edir.

22. Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin müddələrinin Ermənistan tərəfindən yerinə yetirilməməsindən narahat olduğunu bildirir.

23. Azərbaycana qarşı edilən təcavüzün Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən etiraf edilməsinə; BMT Nizamnaməsinin 7-ci bəndinə uyğun olaraq, öz qətnamələrinin yerinə yetirilməsinin təminatı üçün lazımı addımların atılmasına; Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyünə qarşı olan təcavüzü pisləyərək, təcavüzə son qoyulmasına çağırır və bu məqsədlə BMT-də koordinasiya fəaliyyətdə olmağı qərara alır.

24. Bütün üzv dövlətləri təcavüzkar münaqişəni şiddətləndirməyə və Azərbaycan ərazisinin işğalını davam etdirməyə təşviq edən Ermənistan silah və hərbi sursat təqdim etməkdən imtina etməyə çağırır. İKT-yə üzv dövlətin ərazisi bu kimi yüklərin tranziti üçün istifadə edilməməlidir.

25. Ermənistanın təcavüzünə və Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoyması üçün bütün üzv dövlətlərə və beynəlxalq birliyin digər dövlətlərinə müraciət edərək, hər cür təsirli iqtisadi və siyasi tədbirlərdən istifadə etməyə çağırır.

26. Ermənistan və Azərbaycan arasındakı münaqişənin dövlətlərin ərazi bütövlüyü və beynəlxalq tanınmış sərhədlərin toxunulmazlığı prinsiplərinə ehtiram əsasında ədalətlə və sülh yolu ilə həll etməyə çağırır.

27. Ermənistanı, Azərbaycanı və Minsk Qrupuna daxil olan bütün üzv dövlətləri ATƏT-in davam edən sülh prosesində konstruktiv surətdə iştirak etməyə dəvət edir və problemin sülh yolu ilə həllini çətinləşdirə biləcək hər cür əməldən çəkinməyə çağırır.

28. Azərbaycan hökuməti və xalqının öz ölkəsinin müdafiəsi üçün etdiyi cəhdləri bütünlüklə dəstəklədiyini və onlarla tam şəkildə həmrəy olduğunu bir daha təsdiq edir.

29. Qaçqın və köçkünlərin öz yaşayış yerlərinə təhlükəsiz, hörmət və şərəflə dönmələrinə imkan yaratmağa çağırır.

30. Qaçqın və köçkünlərə humanitar yardım göstərmiş bütün üzv dövlətlərə öz təşəkkürünü bildirir və digər dövlətləri onlara yardım göstərməyə çağırır.

31. Azərbaycan Respublikası ərazisində 1 milyondan artıq qaçqın və köçkünün qarşılaşdığı kəskin humanitar vəziyyətlə əlaqədar narahat olduğunu bildirir və üzv dövlətlər, İslam İnkişaf Bankı və digər islam qurumlarından Azərbaycan Respublikasına təcili maliyyə və humanitar yardım təqdim etmələrini xahiş edir.

32. Hesab edir ki, Azərbaycan ona dəymiş ziyanın müqabilini almaq hüququna malikdir və Ermənistan bu ziyanın müqabilini ödəmək üzrə tam məsuliyyət daşıyır.

33. İKT-yə üzv dövlətlərin bu haqda mövqeyini ATƏT-in İcraçı Sədrinə bildirməsini baş katibdən xahiş edir.

34. Baş katibdən bu Qətnamənin yerinə yetirilməsinə nəzarət və bu haqda İKT dövlət və hökumət başçılarının IX zirvə konfransına məruzə təqdim etməsini xahiş edir.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru